

Bledule a **sněženka** jsou sice našimi původními druhy, ale zdaleka ne všude rostou přirozeně. Tak je tomu i ve vlastních Jizerských horách, kde původní lokality zcela chybí. Ty jsou naopak v případě bledule hojně v Podkrkonoší a v Ještědském hřbetu. V obou těchto územích ale byla bledule současně pěstována v blízkosti lidských obydlí a dnes již často nelze rozlišit původní a člověkem podmíněný výskyt. Z hlediska ochrany přírody to ani není nutné, neboť přesazené rostliny pocházely z místních původních populací. Nejrozsáhlejší porosty bledulí najdeme na okraji zájmového území jižně od Zásady, v povodí Kopaninského a Plchovského potoka. Hlavní výskyty jsou zde chráněny v rámci významných krajinných prvků.

K dříve často pěstovaným trvalkám patří rovněž **chrpa horská pravá** (*Centaurea montana* subsp. *montana*), která je v jižní části Čech přirozeně rozšířená. Na horách byl pro okrasu vysazován i **zvonek široolistý** (*Campanula latifolia*), jenž přirozeně roste např. v údolí Jizery nebo v Machnínské průrvě v Ještědském hřbetu.

NARCISY NA JIZERCE (V/2010 kna; 4. 6. 2010, rka)

Koberce rozkvetlých narcisů na Jizerce jsou dnes už takovým fenoménem, že se staly turistickým cílem. Takovou podívanou byste zde však ještě v sedmdesátých letech minulého století marně hledali. Je téměř jisté, že tuto otužilou okrasnou rostlinu zde původní obyvatelé Jizerky na svých zahrádkách skutečně pěstovali, ale ještě na jaře 1962 Miloslav Nevrlý zdokumentoval na louce mezi muzejní chalupou (čp. 42, č. 1011) a níže položeným rozpadajícím se stavením sloužícím kravám jako chlív (čp. 8) jen pár ojedinělých květů prorážejících krustou slehlé trávy. Na konci roku 1963 koupil zmíněný „kravín“ svérázný Gustav Ginzl a přeměnil ho na známý Hnojový dům. Začal se o narcisy starat a po nějaké době jejich trsy rozsazovat. Se svou přirozenou nenuceností dokázal do této činnosti vtáhnout i své hosty a také občasně obyvatele sousední chalupy Severočeského muzea. Od jejího správce Miloslava Nevrlého se ovšem jako od přírodovědce a ochránáře samozřejmě žádné podpory nedočkal. Zato pisatel těchto řádků se jednoho jara na začátku osmdesátých let rozsazování narcisů účastnil. Tehdy byly rostlinky ještě slabé jenom asi 10 cm vysoké. Také se na mnohých místech, např. před Pešákovnou, neudržely. Dnes už jsou vitální a šíří se samy, dokonce už „přeskočily“ říčku Jizerku a rostou i na druhém břehu. Podle ústního podání prý cibulky přivázeli i častí němečtí návštěvníci Hnojového domu. Nejprve rozkvétají žluté formy a několik týdnů po nich bílé. Narcisy najdeme i na odvrácené straně Středního Jizerského hřbetu v nadmořské výšce 860 m u Hojerova domu, který zůstal po roce 1945 neobydlen a zbyla z něj ruina (→I, 54). Na tomto odlehlém místě se o ně nikdo nestará, a tak jejich populace je mnohem skromnější. Stejně tomu je na Velké Jizeře, kde se narcisy kolem některých zbořeníšť také udržely.

Obecně známým druhem je **náprstník červený** (*Digitalis purpurea*), rostoucí zejména na pasekách a podél lesních cest. Přirozený areál má v západní Evropě, v naší republice je pravděpodobně pouze zavlečený, jeho rychlé šíření v pohořích severních Čech je dokládáno od konce 19. století. V Jizerských horách má dnes nejvýraznější výskyt v masivu Smrku, zejména v okolí Smuteční a Francouzské cesty, a v Polsku v Jagnięcím Jaru a také na ruderalních stanovištích v Izerské Polaně, Kotlině na svazích Sepie Gory aj.

Na skalkách a zídkách se dříve často vysazoval **rozchodník pochybný** (*Sedum spurium*). I dnes jej nalezneme v mnoha zahrádkách. Z nich se pak rozšířil na suché meze a podobná stanoviště v nižších a středních polohách.

Hulevník nejtužší (*Sisymbrium strictissimum*), mohutná rostlina z čeledi brukvovitých, roste pomístně při jižním okraji hor, nejčastěji ve staré zastavbě a na dávno opuštěných místech. Působí zde zdomácnělým dojmem, i když jde o rostlinu původem z jižní a jihovýchodní Evropy.

POROSTY RŮŽE SVRASKALÉ – *Rosa rugosa* (26. 6. 2008, rvi)

Nepůvodní okrasný a snadno zplaňující keř, zde u novoveské rozhledny Nisanka. Pro svoji nenáročnost se dnes těší velké oblibě při ozelenování nejrůznějších antropogenních půd, například kolem dálnic, kde dobře snáší zasolení.

TAVOLA KALINOLISTÁ – *Physocarpus opulifolius* (3. 7. 2006, rvi)

Nepůvodní okrasný keř, který místy zplaňuje. Tento je z Oldřichova v Hájích.

ZVONEK ŠÍROKOLISTÝ – *Campanula latifolia* (17. 7. 2006, rvi)

Je přirozeně rozšířen v horských smíšených lesích a vysokobylinných nivách. V zájmovém území má převážně druhotné rozšíření. V minulosti se často pěstoval v zahradách, odkud zplaněl. Květy jsou modré nebo téměř bílé.

Další nepůvodní druhy

Na vlhkých lesních cestách a skládkách dřeva se můžeme běžně setkat s nenápadnou **sítinou tenkou** (*Juncus tenuis*), původem ze Severní Ameriky. Je příkladem druhu, který ač hojně rozšířený, nepředstavuje žádné zjevné riziko pro domácí květenu.

Teprve ve druhé polovině 20. století je zaznamenáváno rychlé šíření rovněž severoamerické rostliny **vrbovky žláznaté** (*Epilobium ciliatum*). Druh na našem území známý teprve od roku 1926 se během několika desetiletí stal zdaleka nejběžnějším zástupcem rodu *Epilobium* (vrbovka). Šíří se převážně na druhotných stanovištích (polní úhory, různá lada), jeho nebezpečí ale spočívá v tom, že se ochotně kříží s domácími druhy vrbovek např. na prameništích.

Ve výčtu nepůvodních příslušníků jizerskohorské květeny bychom mohli pokračovat ještě dlouho. Zcela stranou jsme ponechali druhy převážně rozšířené na antropogenních stanovištích, jako jsou např. zástupci čeledi merlíkovitých (merlíky a lebedy), severoamerické celíky či třeba nápadná brukvovitá rostlina rukevník východní (*Bunias orientalis*). Toto zjednodušení je s přihlédnutím k poslání knihy snad omluvitelné, již z toho důvodu, že jde vesměs o rostliny rozšířené v okrajových urbanizovaných částech území a do vlastních Jizerských hor většinou nezasahující.

Invazní druhy

Některým zavlečeným rostlinám se v novém prostředí daří do té míry, že znamenají vážné ohrožení pro původnější vegetaci. K takovým nebezpečným invazním druhům patří na prvním místě křídlatky a netýkavky. V obou případech jde o „zběhlé“ okrasné rostliny zprvu pěstované v zahradách a parcích, z nichž následně unikly do volné krajiny.

POROST CELÍKU NA OKRAJI PR MALÁ STRANA (20. 8. 2007, rka)
Zlatobýl obrovský (*Solidago gigantea*) je severoamerický neofyt patřící mezi rumištní, resp. zavlečené rostliny.

UMĚLE VYSAZENÁ ŠPIRLICE (25. 9. 2009, rvi)
Exotická masožravá špirlice (*Sarracenia* sp.) vysazená na Černých jezírkách překvapivě přestála několik zim a dokonce vykvetla. Ať již byly motivy introdukce jakékoliv (amatérský experiment či pouhá recese), jde o svého druhu vandalismus, který poškozují zájmy ochrany přírody. Nevítaná botanická atrakce přivedla na toto místo množství zvědavců, kteří intenzivním sešlapem decimovali zdejší vzácnou vrchovištní vegetaci. Na jaře 2010 byl tento exotický vetřelec pracovníky Správy CHKO JH přemístěn na vhodnější místo.

Křídlatky jsou velmi nápadné, až 4 metry vysoké vytrvalé rostliny z čeledi rdesnovitých. Mají velké vejčité až vejčitě kopinaté listy a v září jsou ozdobeny početnými hrozny drobných bílých květů. Pocházejí z východní Asie, přesněji z Japonska a přilehlých ostrovů. U nás jsou zastoupeny běžnější křídlatkou japonskou (*Reynoutria japonica*), vzácnější křídlatkou sachalinskou (*R. sachalinensis*) a jejich poměrně hojným křížencem křídlatkou českou (*Reynoutria × bohemica*). Rozšířily se ponejvíce na březích vodních toků – Lužické Nisy, Kamenice, Smědé a jejich přítoků. Zastihneme je však i na různých zpustlých místech, na zbořeništích, v silničních okrajích či lesních lemech. Křídlatka sachalinská má nejvíce lokalit na Jablonecku, zasahuje např. do vyšších poloh Černostudničního hřebtu. Křídlatka česká ovládla pobřeží Lužické Nisy v Liberci a níže po jejím proudu.

V posledních letech je věnována zvýšená pozornost likvidaci porostů křídlatek jako druhů nežádoucích v naší přírodě. Využívá se k tomu herbicidů, někdy v kombinaci se sečením. Úspěšnost akce závisí na co největším územním pokrytí populací křídlatky a opakování zásahu.

Další z nepůvodních rostlin – **netýkavky** – zastupují v České republice dva druhy, značně se lišící vzrůstem a také ekologií. Netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*) je poměrně drobná rostlina pocházející z širší oblasti Střední Asie. V Praze a okolí je jako zplanělá uváděna již kolem roku 1870, k jejímu nejmasivnějšímu rozšíření ale zřejmě dochází až po druhé světové válce. Nepříliš nápadná rostlina s bledě žlutými kvítky ovládla podrost lesů zejména v teplejších územích, kde již platí za zcela běžný a masově rozšířený druh. Postupně se ovšem šíří také do podhůří, snad v reakci na oteplování klimatu. V Jizerských horách ji dosud nalezneme jen v okrajových teplejších polohách, většinou do cca 500 metrů nad mořem, je zde však zjevně na postupu.

POROSTY KŘÍDLATKY POD JEZEM V TANVALDU (2008, fmr)
Jez nad čistíčkou odpadních vod. V této velmi industrializované zóně není zejména na březích Kamenice o křídlatku nouze.

KŘÍDLATKA ČESKÁ – *Reynoutria × bohemica*)
(6. 8. 2008)